

Links het niet te missen Welkom van Showtex en rechts een overzicht van de beursvloer. | FOTO: © AD HUPKES |

Vakbeurs Theatertechniek 2010 en lezingen

Het was een inhoudelijk sterke Vakbeurs Theatertechniek. Het woord 'crisis' zoemde zachtjes rond maar kon niet echt zijn stempel drukken. De sfeer was er eerder een van zelfvertrouwen.

De tweejaarlijkse Vakbeurs Theatertechniek is een beurs om kennis te maken, bij te praten en je te oriënteren. Het gaat er niet om zoveel mogelijk folders te verspreiden en het is geen beurs om grote deals te sluiten. Waar het om gaat is mensen uit het vak te ontmoeten. De kwaliteit staat voorop. De exposanten willen erbij zijn, de onpartijdige bezoeker kan zich breed informeren. De sfeer is rustig, zonder muziek of herrie. Dit jaar waren er in Ahoy 85 exposanten en verspreid over de drie dagen 4500 bezoekers. Ook al was er in de sfeer en de drukte op de beursvloer niets van te merken, het was toch een daling van tien procent ten opzichte van januari 2008, toen de crisis nog moest beginnen. Enkele beursstands vielen op. Bij binnenkomst was links meteen de grote constructie te zien van PlatformSales Europe uit Dordrecht. Zo hoog hadden we het op de beurs nog niet gezien. De steiger, de loopbrug en de schaarlift lieten niets

te raden over. Een leuke bijdrage was het enorme doek met de tekst *Welkom van Showtex*. En terwijl de meeste exposanten een open, uitnodigende stand hebben, had Improve een mooie omsloten stand gemaakt om de integratie van bewegend licht en videoprojectie door Barco/High End goed te demonstreren. Een vermelding waard is de stand van Trekwerk. Hun bedrijfspand werd in september 2009 door brand verwoest. De hele voorraad en inventaris gingen verloren, inclusief computers, telefooncentrale, alles, waaronder ook de materialen voor de beurs. Ze moesten van de grond af aan beginnen, de productie moest zo snel mogelijk hervat worden, de kantoren opnieuw ingericht. De stand op de vakbeurs weerspiegelde deze situatie en was ingericht als een klein fabriekshalletje. In die tijdelijke werkplaats stonden een paar mensen van de productie te werken. Op een creatieve manier gaven ze zo uitdrukking aan de maanden

die achter hen liggen en de mentaliteit waarmee ze op de tijdelijke locatie hebben gewerkt. Volgens Jennifer Benson zijn ze er eigenlijk alleen maar sterker uit te voorschijn gekomen omdat iedereen zijn verantwoordelijkheid heeft genomen en het bedrijf als geheel daardoor feitelijk aan zelfvertrouwen heeft gewonnen. Wie zulke tegenslagen aan kan, kan de hele wereld aan! Het nieuws op de beurs was dat Trekwerk en de zusterbedrijven Beo en CueSupport eind februari verhuizen naar de nieuwe, definitieve locatie in Weesp.

© Trekwerk

Geen crisisgevoel

In het jaar dat achter ons ligt ging Stage Entertainment failliet, werd Stakebrand overgenomen en legde Focus Showequipment het loodje. Enkele kleinere bedrijven verdwenen geruisloos van de markt. Hoe stond het met het crisisgevoel op de beursvloer? De reactie van de meeste exposanten was 'vorig jaar ging het wat minder, maar we hebben alle vertrouwen in de toekomst.' Een enkeling is ondanks de crisis gegroeid, bijvoorbeeld door projecten in het buitenland. Anderen zeggen rondt dat de omzet vorig jaar tien tot dertig procent lager was. 'Maar 2008 was dan ook extreem goed,' voegde iemand eraan toe. Op de vraag of hij last had gehad van de crisis: 'Ik heb het wel gemerkt, maar nee, ik heb er geen last van gehad.' Die opmerking tekent de niets-aan-de-hand-sfeer op de beurs. Iedereen liet zich van zijn beste kant zien. Wil Kuiters, die de organisatie verzorgt namens de Stichting Vakbeurs Theatertechniek, constateerde zelfs 'extra veel enthousiasme bij de exposanten.'

Waarom heeft het ene bedrijf wél en het andere géén last van de crisis? Het hangt

er vanaf met wie je praat. Een klein bedrijf als ISO Audio heeft zijn eigen niche gecreëerd waarin vrijwel niemand anders actief is. Dat is een sterke positie. Andere bedrijven opereren juist op een breed terrein van kunst, cultuur en entertainment en zijn niet gevoelig voor schommelingen in één bepaald segment. Weer anderen claimen een voorsprong in kennis en technologie. 'De behoefte aan slimme oplossingen is door de crisis alleen maar groter geworden.' En wie zijn organisatie en kostenstructuur goed voor elkaar had toen er nog geen sprake was van crisis, zal ook nu niet snel omvallen. Tot slot een aardig antwoord, mede als reactie op het faillissement van Stage Entertainment: 'Wie rijk wil worden, moet niet voor dit vak kiezen. Wij worden niet gedreven door geld maar door hart voor het vak. Daar komen de klanten voor.'

Energiezuinig

En hoe stond het met de duurzaamheid van de beurs? We zagen veel energiezuinige producten. Maar niet één leverancier profileerde zich hier voor de volle honderd op. Net als bij auto's (daar is onderzoek

naar gedaan) is energiezuinigheid niet meer dan een belangrijk bijkomend argument. De gebruiker kijkt bij de aanschaf toch eerst naar kwaliteit, gebruiksgemak en prijs. Op de beursvloer bleef het dus bij veel ledproducten en een paar kleine acties. De foldertasjes van Rolight waren van ecologisch verantwoord materiaal en TM Audio had een groen label laten maken om de energiezuinigheid van producten aan te geven. Intussen hingen bij verschillende beursstands de hele dag gewoon 2kW-ers te branden. Daar valt nog wel wat te winnen.

VPT-lezingen

De VPT-lezingen tijdens de beurs werden goed tot zeer goed gewaardeerd, zo bleek uit de reacties van bezoekers en deelnemers. Bij sommige lezingen zat het stampvol met zestig tot zeventig mensen, andere trokken tien toehoorders, wat soms meer te maken leek te hebben met het tijdstip van de dag dan met het onderwerp. Hieronder een verslag van enkele lezingen. We behandelen ze niet allemaal, op enkele onderwerpen komen we dit jaar nog terug.

Sensortechnologie

De eerste lezing op maandag was meteen een heel interessante. Theatermaakster Marloeke van der Vlugt presenteerde haar werk en de rol die technologie daarin speelt, met name video en sensortechnologie. Video in het theater wordt meestal gebruikt om zichtbaar te maken of uit te vergroten wat op het toneel gebeurt, of om een verhaallijn toe te voegen. Marloeke gaat verder dan dat. In haar werk met theatergroep Space speelt de actrice op straat, uitgerust met een klein cameraatje, om zo mensen te interviewen, wat dan ook weer van een afstand wordt opgenomen en geprojecteerd. Het 'publiek' kijkt naar al die lagen tegelijk waardoor fictie en realiteit, theater en voyeurisme dwars door elkaar heen gaan lopen. In haar latere werk *Aki Anne* is zij de theatrale mogelijkheden van de virtuele wereld *Second Life* gaan onderzoeken, een wereld waar iedereen een nieuwe virtuele persoon kan schep-

pen, een avatar. Een wereld ook waar je behalve kunstenaars en designers veel porno en gokpaleizen tegenkomt. *Aki Anne* heeft raakvlakken met poppenspel en animatie maar ook hier speelt Marloeke vooral met het door elkaar lopen van de virtuele en de echte wereld. De voorstelling is half offline, half online, het is 'Second Life op scene', een hybride performance met drie performers die elk hun eigen avatar hebben. Het publiek is deelgenoot van die twee werelden tegelijk. De volgende stap in haar werk is *Series Patchmaker No. 1 'Marloeke, 1971'*, waarin zij met sensortechnologie werkt. Zij heeft een klein anatomisch theatergebouwd waarin de performer zich bevindt met één bezoeker. De performer, Marloeke zelf in dit geval, draagt sensoren en de bezoeker kan allerlei verschillende gebeurtenissen en videofilmjes, licht en geluiden triggeren door aanraking. Intensief en spannend voor zowel bezoeker

als performer. Het gaat haar om die ontmoetingen, de spanning tussen de fysieke en de virtuele wereld. Na *Patchmaker* is zij de mogelijkheden van sensortechnologie verder gaan onderzoeken. Zij is ver geïnteresseerd met het ontwerpen en maken van draadloze sensorkostuums waarbij de verschillende druk-, buig- en wrijfsensoren in de stof zelf verwerkt zijn. De voorstelling *Duet* die hiervan het resultaat zal zijn gaat dit jaar in première.

De ZZP'er in de theatertechniek

'Als ik geen tijd heb om te controleren of er nog gereedschap in de kap ligt, en het komt tijdens de voorstelling naar beneden, dan word ik als ZZP'er wel afgerekend op de schade.'

'Zelfs wanneer je als ZZP'er verzekerd bent voor schade door jouw schuld, dan nog kunnen ze weigeren om tot uitkering over te gaan. Omdat een ander aansprakelijk is. Heb je nog geen geld, en blijf je mooi met de claim in je maag zitten. Wat is het nut van zo'n verzekering?'

Twee opmerkingen tijdens deze bijeenkomst onder leiding van Pauline Beran. Onder Zelfstandigen Zonder Personeel bestaat nogal onduidelijkheid over hun positie, vooral op het punt van verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid. Waarvoor ben jij en waarvoor is je opdrachtgever verantwoordelijk bij schade? Schade die je zelf lijdt of veroorzaakt? Schade voor theater, gezelschap of producent? Hoe kun je jouw aansprakelijkheid beperken, als dat al mogelijk is? Ben je nog aansprakelijk als je je laat verlonen? Behalve ZZP'ers waren er ook belangstellende niet ZZP'ers aanwezig. Logisch, want wie als opdrachtgever met ZZP'ers te maken heeft moet goed weten hoe het zit met verantwoordelijkheden. En de ZZP'er zelf, waar haalt die zijn omzet vandaan na een ongeval? Hoe regelt hij zijn pensioen? Zijn opdrachten tussen 65 en 67 jaar? Er bleek grote behoefte aan kennis. Aan objectieve informatie over verzekeringen. Pauline Beran gaf een minicursusje van vijf minuten. Maar vijf minuten is niet genoeg, zoveel werd duidelijk. De aanwezige ZZP'ers hebben met hart en ziel gekozen voor hun zelfstandigheid. Ze zijn niet van plan dat op te geven. Wel om hun positie helder te krijgen. Misschien aanleiding voor een themadag?

'Really terrible stuff'

John Leonard is een van de meest gerenommeerde geluidsonwerpers in de UK. Hij werkte voor de Royal Shakespeare Company, ontwierp voor musicals en beschikt over een bibliotheek met 125.000+ geluidseffecten die hij beheert met het programma Sound Miner. Veel van die geluiden neemt hij zelf op. Hij schetste het belang van geluid in de geschiedenis van het theater. De Grieken gebruikten akoestische vazen in het ontwerp van hun theaters om de verstaanbaarheid te verbeteren. De Romeinen introduceerden de reflecterende achterwand. Shakespeare verwijst

ontelbare malen naar geluidseffecten. John Leonard wist zelfs te vertellen dat het originele Globe Theatre is afgebrand door toedoen van een geluidsmen die een kanonschot moest lossen met een echt kanon. Zo deden ze dat toen. Het ging mis toen brandbaar materiaal in het theater terecht kwam. In een van de antieke theaters in Engeland hoorde hij de zogenaamde *Thunder Run*, een houten installatie op het dak waar ijzeren kanonskogels doorheen rollen om de donder na te bootsen. Boven gooit iemand de kogels erin, onder vangt iemand ze op en geeft ze weer door naar boven. 'Het

DMX over ethernet

De conclusie van deze lezing van Gerben van der Weert was dat DMX over ethernet een goed alternatief is voor DMX512, dat Art-Net weliswaar niet de standaard is maar wel gangbaar en dat je met een investering in Art-Net ook al bent voorbereid op ACN. Gerben van der Weert en Andi Krijgsmans van Rotterdamse Belichters werken momenteel aan een artikel voor Zichtlijnen over dit onderwerp.

www.rotterdamsebelichters.nl

Brandveiligheid decor

Tijdens de beurs werd de *Branchenorm brandveiligheid van decor, doeken en decoratiemateriaal* gepresenteerd door Willem Westermann. De norm is opgesteld door een werkgroep met leden van VPT en VVEM. Hij telt 22 pagina's en bevat nuttige stof. Eerst worden alle termen en begrippen omschreven, wat op zichzelf al verhelderend is. Daarna volgt een overzicht van classificaties (in bijlage ook een overzicht van in het buitenland gehanteerde brandklassen). Volgt een hoofd-

stuk over de fundamentele uitgangspunten voor bevestiging en constructie, branden en doven, testen en beproeven, impregneren en certificeren. Hier worden vragen beantwoord als: wanneer is er brandgevaar? Hoe kun je dat testen? Wie is verantwoordelijk? En tot slot wordt het praktisch uitgewerkt voor decor (hout, metaal, kunststof, glas), voor doeken, decoratiemateriaal en vuureffecten. Vragen uit de zaal gingen onder meer over wie verantwoordelijk is bij beprinte doeken, hoe lang geïmpregneerde doeken brandveilig blijven, de waarde van certificaten. Een aanwezige waarschuwde voor de brandbaarheid van gaffatape en van sommige Willem-Jantjes die in de handel zijn. De norm is niet af. Hij zou van branchenorm mogelijk tot NEN-norm kunnen worden.

Willem Westermann zwaait met één zakdoekje en stelt de vraag of dat geïmpregneerd zou moeten worden.

www.vpt.nl, www.vvem.nl

John Leonard maakt een geluidsopname.

hele theater staat te trillen', zei Leonard. Nog in het begin van de twintigste eeuw

was er een goed ingespeeld team van elf technici nodig om het geluid van een rijdende trein na te bootsen bij de voorstelling *The Ghost Train*. Dankzij de uitvinding van de langspeelplaat, de taperecorder en de computer is geluidsontwerp steeds eenvoudiger geworden. 'Met een laptop en een showcontroller ben je er al.' Het is zelfs zo gemakkelijk geworden dat ook 'mensen die niet echt weten hoe het moet, dingen kunnen maken die niet echt goed zijn. Het is nu mogelijk om *really terrible stuff* te maken.'

www.johnleonard.co.uk

Urgent gevoel rond zenders

Een van de drukst bezochte presentaties tijdens deze vakbeurs was *Het einde van het draadloze tijdperk?* door Willem Westermann. Hij bracht een gevoel van urgentie over. Onze draadloze microfoons, oortjes en intercom komen in de verdrukking door de introductie van commerciële toepassingen zoals mobiel breedband internet. Dit dreigt het gebruik van draadloze audio onmogelijk te maken. Veel zendermicrofoons worden naar verwachting in 2012 onbruikbaar. De Vereniging PMSE maakt zich sterk voor compensatie door de overheid, zowel in frequentieruimte als financieel. Gebruikers moeten rekening houden met herinvesterings ergens tussen 2012 en 2015. Zie het artikel *De toekomst van onze zenders* in Zichtlijnen 128.

www.pmse.nl

Reizen met een lichtontwerp

Met een lichtontwerp op tournee langs vlakke vloerzalen. Coen Jongsma vertelde hoe dat gaat. Is de vloer in het premièretheater van hout, dan is hij in het volgende theater zwart. De ene zaal is breed, de andere smal. De tribunes en zichtlijnen zijn totaal anders, de technische uitrusting is nooit hetzelfde. Kortom, het lichtontwerp past perfect in het premièretheater. Daarna is het improviseren en aanpassen. De ontwerper en de regisseur zijn dan al lang met een ander project bezig, de lichttechnicus staat er alleen voor. Coen analyseerde die situatie en gaf tips en aanwijzingen. Leer de intentie van de lichtontwerper kennen, leer de juiste vragen stellen, weet welke mogelijkheden je hebt in de zalen die je bezoekt. Het helpt als de ontwerper bij

de eerste reisvoorstelling meegaat. Het helpt als de technicus in een vroeg stadium kan meedenken over het ontwerp. En het belangrijkste: erken dat een lichtontwerp een voorlopig ontwerp is als je op tournee gaat. 'Volgens de theorie is de première de beste voorstelling. Die ga je daarna steeds reproduceren. Maar in de praktijk veranderen de voorstelling en het ontwerp voortdurend. Juist de laatste voorstelling is de allerbeste. De opdracht om steeds hetzelfde ontwerp te realiseren is een onmogelijke. Tijdens een tournee met een kleine voorstelling zal de technicus daarom ook ontwerper moeten zijn. In die zin is dit een pleidooi voor de ontwerpende technicus.' Het zou mooi zijn als de opleidingen hier rekening mee zouden gaan houden.

Een bijzonder lichtontwerp

Prachtige lezing van Johan Penson over *The Song* van dansgezelschap Rosas van Anne Teresa de Keersmaecker. Het licht is niet zozeer een lichtontwerp als wel een lichtinstallatie, gebaseerd op één bewegende spot, een ADB Warp, opgesteld op een telescopisch verstelbare tafel voor het toneel. Bijzondere lichteffecten ontstaan door de reflectie tegen het door ShowTex geleverde Mirror Foil, een reflecterend pvc folie van 6 bij 9 meter, opgehangen aan een kabuki valsysteem. De effecten zijn te danken aan het spe-

cifieke verouderingsproces van dit materiaal. Het licht wordt aangevuld met rijen tl's boven de vloer, deels dimbaar. Het ontwerp is van twee beeldend kunstenaars. Het geluid bestaat uit fragmenten van *The White Album* van The Beatles, terwijl live geluidseffecten bij de voorstelling worden gemaakt door een sound artist. Ook de dansers zelf maken enig geluid of muziek. De voorstelling gebruikt slechts 4 kW licht waardoor ecologie en minimalisme perfect samenvallen. Dit kan alleen in een gezelschap

en met een technisch team dat volledig is toegewijd aan de voorstelling.

www.rosas.be

